zaobljena kula i minaret još uvijek postoje, dok je velika džamija matičnih, službeno priznatih strukovnih društava, osnivaju posebna umj. barokizacijom pretvorena u crkvu Sv. Ante. U javnim prostorima su djela društva ističući umjetničku osobnost i novu umjetnost slobodnu od I. Meštrovića (Vrelo života, Orač, Majka rodilja), koji je pokopan u akademizma. Od poč. XX. st. lik. se umjetnici češće okupljaju izvan obližnjem mauzoleju u Otavicama. Muzej drniške krajine sadrži građu i matičnih umj. društava i to na osnovi određenoga umj. programa ili pak dokumente s toga područja i neke Meštrovićeve odljeve. - D. je teško sličnih lik. uvjerenja i zajedničkih izložbi. Takve skupine umjetnika oštećen u agresiji na Hrvatsku 1991.

LIT.: S. Traljić, Drniš šesnaestog i sedamnaestog st., Radovi HIJZ, 1972. - T. Marasović, Urbanistički plan Drniša, u knjizi: Graditeljsko i kulturno nasljeđe, Split 1978. – Cultural Heritage of Croatia in the war 1991-92, Zagreb 1993. T. Mar.

DRNJE, selo SI od Koprivnice. Prostrana jednobrodna klasicistička župna crkva Rođenja Marijina, podignuta 1845. umjesto starije drvene crkve Sv. Jurja; u crkvi se nalaze slika Sv. Jurja, rad Eduarda Engertha (Beč, 1846) i rokoko kaleži. Pred crkvom klasicistička kalvarija, a podalje križ (1795). U nedaleku Botovu poklonac s kamenim kipom Ivana Nepomuka i kasnobaroknim reljefima.

DROPKOVEC, selo SZ od Križevaca. Barokna kapela Sv. Franje Ksavera (1769 – 71) spada među vrlo rijetke crkve centralnoga tipa s lađom kružnoga tlocrta, koja je presvođena kupolom s osmerokutnom lanternom. Ispred ulaza podignut je 1832. zvonik. Gl. oltar ima oblik monstrance, bočni oltari su rad I. J. Altenbacha.

LIT.: J. Buturac, Povijest Gornje Rijeke i okolice, Čakovec 1979, str. 78 – 80. – D. Baričević, Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach, Peristil, 1982, 25. - UTH-Križevci.

DROPULIĆ, Duško, arhitekt (Dubrovnik, 19. VI. 1942). Diplomirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu 1967. Autor je poslovnih, školskih i javnih zgrada u Čakovcu: projektnoga biroa građevnoga poduzeća »Međimurje« (1977), upravne zgrade policije (1980), građevinskoga školskoga centra, đačkoga doma i sportske dvorane (1981, s R. Kernom), dječjega vrtića i jaslica (1984, s Marinom Matulović-Dropulić), te stambeno-poslovne zgrade u Ilici 157 (1988) u Zagrebu. U Majstorskoj radionici D. Galića izradio je studiju prenosivih jedinica TIBO za Brodogradilište »3. maj« u Rijeci (1977, s B. Budisavljevićem i R. Miličevićem) a za građevni kombinat »Međimurje« razradio je sustav niske stambene izgradnje (1980, sa suradnicima). Sudjelovao je na natječajima za Središnji trg (1980, I. nagrada, s T. Ostojom) i kulturno-trgovački centar (1981, II. nagrada) u Čakovcu te za zgrade u Ilici 109-111 u Zagrebu (1989, II. nagrada, s B. Budisavljevićem).

DRUSANY, Ivan, slikar (Zagreb, 17. IV. 1869 – 21. X. 1937). Završio je Obrtnu školu (1907) i pohađao Akademiju u Zagrebu (1911). Slikao dekoracije u crkvama (Sesvete, Krašić, Đakovo, Zagreb) i figuralne kompozicije s folklornim motivima. Imao veliku numizmatičku zbirku,

DRUŠKOVIĆ, Dinko, slikar u Dubrovniku (XIV. st.). Brat slikara N. Druškovića. Imao je radionicu u očevoj kući, u koju je 1392. za učenika primio Ratka, sina Radana Pribojevića. Bavio se bojadisanjem soba i salona dubrovačke vlastele, a 1398. oslikao je prostorije u kući Marina Gundulića. LIT.: J. Tadić, Građa. - V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963.

DRUŠKOVIĆ, Nikša, slikar u Dubrovniku (XIV. st.). God. 1391 – 92. radi u radionici štitara Francesca iz Bologne, koji je bio u službi Dubrovačke Republike. Slikar salona dubrovačke vlastele, te škrinja, zavjesa i pokrivača. God. 1399. obvezao se Milutinu Pribojeviću da će mu oslikati dvije stotine stropnih letava.

LIT.: J. Tadić, Građa. - V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963.

DRUŠKOVIĆ, Stojko, slikar u Dubrovniku (XIV/XV). st. Stupio je 1389. u službu Dubrovačke Republike. God. 1390. dobiva kuću i dućan uz obvezu da drži u službi jednog majstora štitara i škrinjara. God. 1397. obvezao se da će oslikati drvenu nebnicu nad krevetom Milutinu Pribojeviću. Posljednji put se spominje 1426.

LIT.: J. Tadić, Građa. – V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963, str. 21 – 23.

DRUŠTVA, UMJETNIČKA, udruge umjetnika osnovane radi ostvarivanja određenih umjetničkih, ekonomskih i promidžbenih ciljeva. Kao strukovne organizacije lik. umjetnika pojavljuju se u eur. zemljama krajem prve, češće u drugoj pol. XIX. st.; imaju svoje statute ili pravila a osim lik. umjetnika okupljaju i prijatelje umjetnosti. Uz zaštitu staleških interesa svojih članova, gl. su zadaci umjetničkoga društva širenje zanimanja za umjetnost te organiziranje i usmjeravanje lik. života. Krajem XIX. st. u više eur. gradova (München, 1892; Beč, 1897; Zagreb 1897; Berlin, 1899)

najčešće se nazivaju umjetničkim grupama.

Prvo hrv. umjetničko društvo osn. je 1868. u Zagrebu pod nazivom Društvo umjetnosti (DU), a počelo je radom 1879. i otada do danas dieluje neprekidno kao matično društvo hrv. likovnih umjetnika (1883 – 95. pod nazivom Društvo za umjetnost i umjetni obrt, do 1905. ponovno DU, potom Hrvatsko društvo umjetnosti, oko 1929. Hrvatsko društvo umjetnosti Strossmayer). U početku su članovi društva prijatelji umjetnosti različitih zanimanja (kult. i javni djelatnici, privrednici, svećenici), dok su umjetnici u manjini a njihovi interesi u drugome planu. Program njegova rada gotovo četiri desetljeća usmjerava I. Kršnjavi, u početku poglavito prema narodnome i umj. obrtu (DU 1880. osniva Muzej za umjetnost i obrt, 1882. Obrtnu školu; 1886 – 88. izdaje »Glasnik društva za umjetnost i umjetni obrt«). Poč. 90-ih počinje novo razdoblje u radu društva; Kršnjavi okuplja u Zagrebu i istaknute umjetnike i nadarene početnike radi uređenja palače vladina Odjela za bogoštovlje i nastavu u Opatičkoj ul. 10 (1892-96). Zagreb postaje središtem hrv. likovne umjetnosti a V. Bukovac glavnim pokretačem novih lik. shvaćanja. God. 1897. Bukovac i oko njega okupljeni umjetnici (A. O. Aleksander, R. Auer, Ivan Bauer, M. Cl. Crnčić, B. Čikoš-Sesija, R. Frangeš-Mihanović, O. Iveković, F. Kovačević, C. Medović, I. Tišov, R. Valdec) istupaju iz DU, istodobno kada i bečki umjetnici iz svojega matičnoga društva i, radi promicanja isključivo umj. ciljeva, osnivaju novo društvo pod nazivom Društvo hrvatskih umjetnika (DHU). Društvo je sa svojom izložbom Hrvatski salon (1898) prvo čisto umjetničko okupljanje u nas i početak hrvatske lik. moderne. Društvo je okupljalo i mlade književnike s kojima je izdavalo časopis »Život« (1900-01); prestalo je djelovati 1903. Njegovi su se članovi vratili u DU, kojemu su otada lik. umjetnici jezgra a zaštita njihovih interesa gl. cilj. DU 1905. pokreće osnivanje Moderne galerije, potom 1934. gradnju Doma likovnih umjetnosti, u kojemu 1938. priređuje izložbu Pola vijeka hrvatske umjetnosti a 1940. Prvu godišnju izložbu hrvatskih umjetnika.

Arhitekti su bili učlanjeni u staleško društvo s inženjerima od 1878, kada je ono ustrojeno u Zagrebu pod nazivom Klub inžinirah i arhitektah. God. 1884. društvo mijenja naziv u Družtvo inžinira i arhitekta, 1906. u Hrvatsko družtvo inžinira i arhitekta; izdavalo je glasilo »Viesti Kluba inžinirah i arhitektah« (1880-1914). God. 1906. V. Kovačić osniva Klub hrvatskih arhitekata, koji od 1910. djeluje unutar Hrvatskoga društva inžinjera i arhitekata. God. 1951. arhitekti se odvajaju i osnivaju Društvo arhitekata Hrvatske (DAH).

Poč. XX. st. pojavljuju se umj. udruge i izvan Zagreba. U Splitu je 1900. osn. Književno-umjetnički klub čiji je zadatak poticanje umj. zbivanja; 1903. priredio je samostalnu izložbu E. Vidovića. Krajem 1904. u Sofiji je osnovano društvo → »Lada« kao Savez južnoslavenskih umjetnika. God. 1905. »Lada« je u Zagrebu podijeljena na četiri odsjeka (bugarski, hrvatski, slovenski, srpski) od kojih svaki razvija svoja posebna nac. obilježja, dok u inozemstvu djeluju kao cjelina. Vodeću ulogu u hrv. odsjeku imaju umjetnici srednje generacije, bivši secesionisti, a sada članovi Hrvatskoga društva umjetnosti (HDU).

Zamisli južnoslavenstva zastupalo je i društvo hrv. umjetnika → »Medulić«, ustrojeno 1908. u Splitu na Prvoj dalmatinskoj izložbi. Unutar »Međulića« skupina umjetnika traži nac. likovni izraz na temelju epske nar. pjesme nacionalnoga mita. Društvo okuplja izrazito nadarene mlađe umjetnike a predvodi ih I. Meštrović (T. Krizman, M. Rački, E. Vidović, L. Kljaković, Lj. Babić i dr.). »Medulić« je jedina umj. udruga osn. izvan Zagreba koja je snažno utjecala na razvoj hrv. umjetnosti. Svojom izložbom u Zagrebu 1910. pokrenula je zamrli lik. život; posljednju izložbu priredila je 1919. u Splitu.

U Osijeku je djelovao Klub hrvatskih književnika i umjetnika s likovnom sekcijom (1909-29), zaslužan za razvoj osječke lik. umjetnosti te Društvo za unapređenje umjetnosti s likovnom sekcijom, ustrojeno 1920. Iste je godine osnovana strukovna organizacija Udruženje likovnih umjetnika Osijek koje nije razvilo svoje djelovanje.

U Zagrebu su 1916. bivši članovi »Medulića« pod vodstvom T. mlađi umjetnici povezani zajedničkim umj. načelima, nakon secesije od Krizmana osnovali Hrvatski proljetni salon (od 1919. → Proljetni salon), 209 DRVENIK VELI

izložbama. Do 1928. održano je 26 izložbi Proljetnoga salona koje okupljaju umjetnike oko različitih lik. programa. pokazuju kontinuitet hrv. moderne umjetnosti. Od 1919. unutar Proljetnoga salona slikari V. Gecan, M. Trepše, M. Uzelac i V. Varlaj čine uži, stvaralački krug, tzv. Grupu četvorice. U trećemu desetljeću, uz Proljetni salon koji je u tome razdoblju najvažnije organizirano djelovanje lik. umjetnika u nas, djeluje od 1923-25. Nezavisna grupa hrvatskih umjetnika (Lj. Babić, V. Becić, J. Kljaković, F. Kršinić, I. Meštrović, J. Miše, M. Studen, Z. Šulentić, V. Varlaj). God. 1921 – 23. skupina umjetnika okuplja se oko časopisa »Zenit« za njegova izlaženja u Zagrebu; 1925-26. djeluje Krug trojice (J. Bužan, M. Gjurić, M. Marčić), 1926-29. društvo za primijenjenu umjetnost → Djelo, 1928-41. Društvo prijatelja Strossmayerove galerije, koje je nabavilo vrijedne umjetnine za galeriju. Od 1928. slikarice se okupljaju u → Klubu likovnih umjetnica. Iste godine Lj. Babić zajedno s V. Becićem, J. Mišeom i M. Vankom osniva Grupu četvorice. Zajedničke smjernice u lik. stvaralaštvu okupile su 1930. u Grupu šestorice slikare Lj. Babića, V. Becića, P. Dobrovića, J. Mišea, Z. Šulentića i arhitekta N. Dobrovića.

U prvoj pol. četvrtoga desetljeća hrvatsku su umjetnost obilježile dvije suprotstavljene skupine, → »Zemlja«, osn. 1929, i → Grupa trojice, osn. 1930, nakon istupanja Vanke 1929. iz Grupe četvorice. Grupa »Zemlja« okupljala je pod vodstvom K. Hegedušića lik. umjetnike i arhitekte oko programa umj. stvaranja vezanoga uz kritiku društva. Grupa trojice nastavlja se na slikarsku baštinu Račić - Kraljević i traži »osebujnost našeg izraza na likovnom području ne u sadržaju već u novoj formi« (Lj. Babić). »Zemlja« djeluje do policijske zabrane 1935, a Grupa trojice istupanjem Mišea 1936. prerasta u Grupu hrvatskih umjetnika koja traje do 1939. i postupno okuplja i nosioce »Zemlje«. God. 1934. Grupa zagrebačkih umjetnika obuhvaća umjetnike koji nisu vezani ni uz program »Zemlje« ni uz Grupu trojice a predstavnici su bogata lik. života središta hrv. umjetnosti. God. 1935 – 41. djelovala je Pripomoćna zadruga likovnih umjetnika koja je organizirala izložbe pod nazivom Zadružni salon.

Od 1945. matično društvo hrv. likovnih umjetnika djeluje pod nazivom Udruženje likovnih umjetnika Hrvatske (ULUH), od 1972. Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU); 1978-93. odvojeno djeluje HDLU - Zagreb. God. 1950. primijenjeni se umjetnici odvajaju od ULUH-a u samostalno strukovno udruženje »Andrija Buvina«, koje se od 1953. naziva Udruženje likovnih umjetnika primijenjene umjetnosti Hrvatske (ULUPUH); na osnovi lik. djelatnosti okupljaju se u 15 sekcija. ULUPUH organizira izložbe Svjetski triennale male keramike i ZGRAF međunarodnu izložbu grafičkoga dizajna i vizualnih komunikacija. U Zagrebu od 1948. djeluje i LIKUM, zadruga likovnih umjetnika, od 1964. Udruženje naivnih umjetnika Hrvatske, od 1969. likovno društvo Grupa 69, koje okuplja neprofesionalne lik. stvaraoce, od 1984. Hrvatsko društvo karikaturista, od 1985. Hrvatsko dizajnersko društvo i Društvo autora stripa Hrvatske (DASH) a od 1993. Hrvatsko društvo Ex libris, osnovano radi promicanja hrv. umjetnosti, poglavito grafike maloga formata i bibliofilskoga izdavaštva. Matično Društvo arhitekata Hrvatske osn. 1951. naziva se od 1960. Savez arhitekata Hrvatske (SAH), od 1987. Savez društava arhitekata Hrvatske a od 1993. Udruženje hrvatskih arhitekata.

Uz strukovna društva djeluju u drugoj pol. XX. st. u Zagrebu umj. skupine s određenim lik, programom i skupine umjetnika povezane zajedničkim izložbama. Posebno je važna grupa → »Exat 51« koja označava početak apstrakcije u Hrvatskoj a djeluje od 1951-56. U grupu → »Gorgona« (1959-66) umjetnike povezuje shvaćanje »umjetnosti kao načina postojanja«. Osobit umj. program imaju i grupe → »Biafra« (1970 - 78) te → Grupa šestorice autora (1975 - 78). Grupa → »Mart« 1957-68. okuplja na zajedničkim izložbama umjetnike različitih lik. usmjerenja a grupa »Tok« (1972 – 73) ostvaruje nekoliko urbanih akcija. God. 1954 – 55. djeluje grupa »Sami« (M. Lah, Slobodan Ćujić, Zoltan Gabor), 1957-59. Grupa 5 (B. Becić, A. Despot, Z. Gradiš, J. Poljan, Z. Slavec), 1958. M. Veža osniva grupu Zagrebački krug; 1969-70. kao grupa »Penzioner Tihomir Simčić« djeluju B. Dimitrijević i G. Trbuljak. Radna zajednica umjetnika, osn. 1978, okuplja umjetnike nove umjetničke prakse a do 1980. priredila je 35 izložbi.

Izvan Zagreba djeluju Likovna grupa (1950) u Vukovaru, Riječka grupa (1961) u Rijeci, u Splitu grupa » Crveni Peristil« (1966-69) izvodi akcije i izložbe na otvorenim prostorima, u Labinu zajedničkim izložbama djelu-

stjecište naprednih umjetnika različitih lik. nazora i povezanih zajedničkim je grupa Labinski atelieri, a u Opatiji Likovne radionice Opatija, osn. 1980,

LIT.: I. Kršnjavi, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba, HK, 1905. - V. Lunaček, Prilozi za povijest hrvatske umjetnosti, Savremenik, 1906, 5. - Isti, Petnaest godina hrvatske umjetnosti, ibid., 1914, 1, 2, 4. – I. Gorenčević, VIII. Proljetni salon (katalog), Osijek 1920. Krug trojice (katalog), Zagreb 1925. – Lj. Babić, Grupa šestorice, Književnik, 1930, 3. – K. Hegedušić, Likovni život Zagreba, ibid., 1931, 1. – Isti, Negativne pojave našeg likovnog života, Almanah suvremenih problema, 1936. – Isti, Likovna grupiranja u Hrvatskoj, Ars 37, 1937, 1. - Pola vijeka hrvatske umjetnosti (katalog), Zagreb 1938. - Klub likovnih umjetnica (katalog), Zagreb 1939. – D. Tiljak, Pola vijeka hrvatske umjetnosti, Književnik, 1939, V. Kušan, Pedeset godina hrvatske umjetnosti, u knjizi: Ars et artifex, Zagreb 1941. Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. – Likovna grupa (katalog), Vukovar 1950. -Z. Marković, Frangeš-Mihanović, Zagreb 1954. – N. Vaško, Izložba grupe Sami, ČIP, 1. VI. 1955. – Zagrebački krug (katalog), Zagreb 1958. – Riječka grupa (katalog), Rijeka 1961. 60 godina slikarstva i kiparstva u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. - V. Novak-Oštrić, Društvo hrvatskih umjetnika Medulić (katalog), Zagreb 1962. - B. Gagro, Slikarstvo Proljetnog salona, ŽU, 1966, 2. – I. Zidić, Slikari čistog oka – neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. - Kritička retrospektiva Zemlje (katalog), Zagreb 1971. - V. Maleković, Grupa trojice (katalog), Zagreb 1976. - N. Baljković, Gorgona (katalog), Zagreb 1977. - Z. Tonković, Grupa hrvatskih umjetnika 1936-1939 (katalog), Zagreb 1977/78. - Z. Rus, XV. izložba likovne grupe Biafra (katalog), Zagreb 1978. – J. Denegri i Ž. Koščević, EXAT 51, Zagreb 1979. Maruševski, Dva poglavlja o povijesti Društva umjetnosti. U povodu 100-godišnjice Hrvatskog društva likovnih umjetnosti, Bulletin JAZU, 1979, 2. – A. Hundić, Situacija Grupe šestorice autora, 1975—78 (katalog), Zagreb 1985. — *Z. Vrkljan*, 80-godišnjica osnutka Kluba arhitekata, ČIP, 1986, 16. — *G. Gamulin*, Hrvatsko slikarstvo XX stoljeća, I, Zagreb 1987. – Ž. Koščević, Umjetničke grupe u poslijeratnoj umjetnosti u Hrvatskoj, ŽU, 1988, 43-44. - Grupa 69 (katalog), Zagreb 1989.

DRVENA ARHITEKTURA, naziv za građevine kojima je osnovni konstruktivni materijal (nosive stijene, stropovi, krovna konstrukcija) izveden od drva.

D. a. pojavljuje se u krajevima bogatima šumom. Drvom se gradilo od prapovijesti do najnovijega doba; iskušavalo se u oblikovanju nastambi, gospodarskih zgrada, sakralnih objekata, utvrda, mostova i dr. Od zemunica u ranome neolitiku, pokrivenih šibljem, lišćem i lijepom od zemlje preko nastambi od debala s pleterom vertikalno pobodenih u zemlju, koja su mogla oblikovati nastambe ili utvrde kružna tlocrta - razvoj je doveo do stabilnih nadzemnih građevina od horizontalno položenih brvana povezanih na uglovima preklopom ili vertikalnim stupovima-vodilicama. Građenje na stupovima omogućilo je u mlađemu neolitiku podizanje nastambi nad vodom (sojenica). Zatvoreni pravokutni prostor s predvorjem ispred ulaza i dvostrešnim krovom (megaron) prevladavajući je oblik nastambe željeznoga doba; na našemu tlu izgubio mu se trag a posredno se pojavljuje u drvenoj sakralnoj arhitekturi sr. Hrvatske. Ona je, već prema vremenu nastanka, u oblicima poprimala slike odrednice doba, zadržavajući posebnost proizašlu iz drvene građe i stoljetnoga tesarskoga iskustva lokalnih majstora. D. a. je posebno razvijena u funkciji pučkoga stanovanja (→ narodno graditeljstvo).

U suvremenom graditeljstvu drvo se primjenjuje za izradbu krovišta (rešetkasti, spregnuti ili lijepljeni nosači), unutrašnjih uređenja, izradbe pojedinih dijelova građevine i dr.

Od cjelovitih arhit. ostvarenja u drvu (prva pol. XX. st.) ističu se kuća Fröhlich V. Kovačića i kuća u Zamenhofovoj D. Iblera u Zagrebu. Drvenom arhitekturom (kao cjelovitim sistemom građenja u drvu) označavaju se i stambene zgrade sagrađene od drvenih, radionički izrađenih dijelova kon-

DRVENIK VELI, otok u Splitskom kanalu ispred Trogira; naseljen već u prapovijesti (gradinska naselja na položajima Širan i Pelinovac). U rim. doba spominje se kao Tariona. U uvali Soline bila je villa rustica, a na otočiću Orud pronađeni su ant. zidovi. Jedan rim. natpis čuva se u trogirskom lapidariju. U sr. vijeku Drvenik V. pripada trogirskom području; prvi put se spominje u XIII. st. kao Giruna, Gerona, Zerona ili Ziruna. Poč. XVI. st. nastaje naselje uz more s crkvom Sv. Jurja sagrađenom oko 1500 (očuvano gotičko svetište). U crkvi se čuva vrijedan barokni namještaj s oltarnim slikama mletačkog slikara Antonija Grapinellija. Crkva posvećena Sv. Nikoli nalazi se izvan naselja; sagrađena je 1715, u novije vrijeme obnovljena. Krajem XVIII. st. obitelj graditelja Macanovića gradi monumentalno pročelje nove, nikad dovršene crkve. U naselju se nalazi nekoliko kasnobaroknih stambeno-obrambenih sklopova, među kojima se ističu građevine trogirskih obitelji Tironi i Moretti s ugrađenim ant. i romaničkim spolijima.

LIT.: C. Fisković, Ignacije Macanović i njegov krug, Prilozi - Dalmacija, 1955. -Horvat - Matejčić - Prijatelj, Barok. - K. Prijatelj, Tri signirane pale mletačkih slikara u Dalmaciji, u knjizi: Studije o umjetninama u Dalmaciji, IV, Zagreb 1983. - D. Rušinović, Z. D. S.